

До разової спеціалізованої ради PhD 15614
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук,
доцента, доцента кафедри музикознавства та
методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Топорівської Ярослави Володимирівни
на дисертаційне дослідження **Головатюка Івана Григоровича**
на тему: **«Формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва
до професійної діяльності засобами інноваційних технологій»**,
представлене на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка
зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження. Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в українському суспільстві, висувають нові вимоги до професійної підготовки фахівців творчих спеціальностей. Одним із пріоритетних завдань вищої освіти стає підготовка конкурентоспроможної особистості, здатної до постійного професійного самовдосконалення, творчої діяльності, самореалізації та ефективного функціонування в умовах динамічних суспільних змін. Це зумовлює необхідність оновлення змісту, форм, методів і технологій підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва відповідно до сучасних освітніх і професійних викликів.

Обрана тема дисертаційного дослідження є актуальною, оскільки професійна діяльність актора нині вимагає не лише високого рівня виконавської майстерності, а й розвинених комунікативних умінь, творчої ініціативності, здатності працювати в команді, швидко адаптуватися до нових умов та приймати нестандартні художні рішення. За таких обставин традиційна модель навчання, орієнтована переважно на передачу знань і формування окремих умінь, уже не забезпечує повною мірою підготовку фахівця, здатного успішно реалізувати себе у професійній діяльності. У зв'язку з цим особливого

значення набуває формування професійних компетентностей і особистісних якостей, необхідних для ефективної творчої самореалізації, а також пошук і впровадження інноваційних педагогічних технологій, здатних забезпечити підвищення якості професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва.

Актуальність обраної теми увиразнюють також визначені дисертантом суперечності між: значною кількістю наукових розробок, присвячених окремим аспектам професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва, та відсутністю цілісних досліджень щодо обґрунтування і впровадження інноваційних педагогічних технологій у процесі формування їхньої професійної готовності; наявністю різних науково-методологічних підходів до вдосконалення професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва та недостатнім рівнем їх практичної реалізації у закладах вищої освіти; потребою у формуванні професійної готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва з урахуванням емоційно-психологічної специфіки їхньої діяльності та недостатньою розробленістю і методичним забезпеченням використання інноваційних, зокрема арт-терапевтичних технологій у процесі їх професійної підготовки.

Отже, сукупність наведених аргументів підтверджує актуальність обраної теми дослідження, її теоретичну та практичну значущість, а також відповідність сучасним напрямам розвитку педагогічної науки й потребам удосконалення професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172). Тему дисертації затверджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 27.03.2018 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, висновків і запропонованих практичних рекомендацій підтверджується застосуванням належного методологічного інструментарію, системним аналізом предмета дослідження та всебічним опрацюванням сучасної наукової літератури.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертантом вперше обґрунтовано сукупність організаційно-педагогічних умов, що позитивно впливають на формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій (створення творчо-інноваційного освітнього середовища, що забезпечує активне залучення майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійно-творчої діяльності; комплексне впровадження інноваційних форм, методів і технологій у процес професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва; організація психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва, спрямованого на розвиток емоційної саморегуляції, стресостійкості та профілактику емоційного вигорання в умовах інтенсивної творчої діяльності; педагогічне стимулювання професійного саморозвитку майбутніх акторів сценічного мистецтва засобами рефлексії та творчої діяльності), методологічними основами реалізації яких визначено компетентнісний, культурологічний, системний та особистісно орієнтований підходи; розроблено й експериментально перевірено ефективність моделі формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій, яка містить взаємопов'язані блоки (теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, діагностико-результативний) та відображає послідовність її впровадження у процесі фахової підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва у закладах вищої освіти; охарактеризовано компоненти готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності (мотиваційно-цільовий, змістово-діяльнісний, регулятивно-емоційний, інтегративно-особистісний), критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-практичний, емоційно-вольовий, особистісно-розвивальний) та визначено показники і рівні (високий, достатній,

середній, низький) її сформованості; уточнено сутність понять («готовність», «готовність майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності», «інноваційні педагогічні технології», «арт-терапевтичні технології», «організаційно-педагогічні умови», «творчо-інноваційне освітнє середовище», «творчий потенціал особистості майбутнього актора сценічного мистецтва», «формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності»); удосконалено діагностичний інструментарій для оцінювання стану готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності, що дає змогу визначити рівні її сформованості.

Подальшого розвитку набули методичні й практичні засади застосування інноваційних технологій для формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності у закладах вищої освіти.

Достовірність одержаних результатів. Аналіз дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що достовірність отриманих наукових результатів забезпечується обґрунтованим вибором методологічних підходів і належним застосуванням теоретичного інструментарію.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх акторів сценічного мистецтва, науково-методичного забезпечення формування їхньої готовності до професійної діяльності. Практичний доробок автора представлений акторським арт-тренінгом, комплексом вправ із використанням арт-терапевтичних технологій, діагностичним інструментарієм для визначення рівня сформованості готовності майбутніх акторів до професійної діяльності, а також методичними рекомендаціями до освітніх компонентів «Майстерність актора» та «Акторський тренінг».

Отримані результати можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти мистецького профілю під час професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва, удосконалення змісту освітніх програм і навчально-методичного забезпечення фахових дисциплін, а також у системі післядипломної мистецької освіти. Теоретичні положення та практичні напрацювання дисертації можуть слугувати підґрунтям для подальших

наукових досліджень проблеми формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій, а також бути використані під час підготовки монографій, навчальних і навчально-методичних посібників, проведення науково-методичних семінарів і розроблення нових освітніх компонентів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження Івана Григоровича Головатюка має чітку, логічно вибудовану структуру, що відповідає вимогам до наукових праць такого рівня. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 371 позицію (з них 136 – іноземними мовами), а також 11 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 353 сторінки, з яких 226 сторінок займає основний текст. Матеріали дослідження ілюстровано 20 таблицями та 21 рисунком.

Дисертацію викладено державною мовою та оформлено у вигляді рукопису.

Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов і структурної моделі формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій.

У **вступі** автором обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет і методи. Також висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження та їх упровадження в освітню практику.

У **першому розділі** «Формування готовності майбутніх фахівців сценічного мистецтва до професійної діяльності як науково-педагогічна проблема» на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та нормативно-правових документів автором проаналізовано основні дефініції дослідження, зокрема поняття «готовність», «готовність майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності» та «формування готовності до

професійної діяльності». Розкрито структуру і зміст готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності як інтегративного особистісно-професійного утворення здобувачів вищої освіти. Окрему увагу приділено теоретико-педагогічному аналізу інноваційних технологій, обґрунтовано їх потенціал як ефективного засобу формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності в освітньому процесі закладів вищої освіти.

У другому розділі «Методичні засади формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій» обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що забезпечують підвищення ефективності формування готовності майбутніх фахівців сценічного мистецтва до професійної діяльності. Розроблено структурну модель досліджуваного процесу, яка поєднує теоретико-методологічний, змістово-процесуальний і діагностично-результативний блоки та інтегрує інноваційні технології, методи й форми навчання. Важливим здобутком є також розроблене методичне забезпечення, що охоплює систему вправ із застосуванням арт-терапевтичних технологій та акторський арт-тренінг.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов і моделі формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій» представлено результати експериментальної перевірки ефективності запропонованої моделі та педагогічних умов формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій. Автором висвітлено результати діагностики вихідного рівня сформованості досліджуваної готовності у контрольній та експериментальній групах, охарактеризовано методику проведення формувального етапу педагогічного експерименту. На основі застосування методів математичної статистики здійснено аналіз, узагальнення та інтерпретацію одержаних результатів, які засвідчили ефективність розробленої автором моделі та обґрунтованих організаційно-педагогічних умов.

Дисертаційне дослідження завершується ґрунтовними загальними висновками, у яких узагальнено та систематизовано основні результати проведеного наукового пошуку. Висновки характеризуються логічністю, чіткістю викладу та повною відповідністю поставленій меті й визначеним завданням дослідження.

Важливою складовою дисертації є змістовні додатки, що доповнюють її основні положення та містять методичні матеріали, зокрема вправи з використанням арт-терапевтичних технологій, програму акторського арт-тренінгу, класифікації інноваційних педагогічних технологій, а також діагностичний інструментарій. Подані матеріали поглиблюють зміст дослідження, конкретизують його практичні аспекти та сприяють більш повному розкриттю результатів наукового пошуку.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Основні положення та результати дисертації Івана Григоровича Головатюка оприлюднені в 35-ти наукових працях, з яких 33 – одноосібних. Зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України, 25 статей у збірниках матеріалів конференцій, науково-методичних семінарів і міжнародних симпозіумів, 2 статті, що додатково відображають наукові результати дисертації, 2 методичних рекомендацій. Особистий внесок здобувача у працях, виконаних у співавторстві, є чітко окресленим та обґрунтованим. Дисертантом повністю дотримано встановлених вимог щодо кількісних і якісних показників наукових публікацій.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертаційного дослідження текстових запозичень та порушень академічної доброчесності не виявлено. Усі результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, відзначаючи його наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, вважаємо за доцільне висловити

окремі зауваження й побажання, що мають дискусійний характер і не знижують загальної цінності виконаної роботи:

1. На с. 19 дисертації у вступі зазначено, що до інноваційних технологій належать «технології проблемного навчання, проєктні, інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, ігрові, тренінгові, технології розвитку критичного мислення, змішаного навчання, а також технології контекстного та практико-орієнтованого навчання». Водночас у змісті дисертації особлива увага зосереджена переважно на арт-технологіях, тоді як особливості використання інших визначених інноваційних технологій висвітлено меншою мірою.

2. Позитивно оцінюємо здійснений аналіз освітніх програм підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва у вітчизняних та зарубіжних закладах вищої освіти. Разом із тим у п. 1.1 дисертації аналіз зарубіжного й українського досвіду подано паралельно, що дещо ускладнює цілісне сприйняття матеріалу. На нашу думку, логічнішим було б спочатку представити зарубіжний досвід професійної підготовки, а далі – вітчизняний.

3. Одним із показників змістово-діяльнісного компонента готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності визначено системність, повноту та ґрунтовність професійних знань, зокрема щодо теоретичних засад акторської діяльності. Водночас у тексті дисертації доцільно було б більш конкретно окреслити зміст і структуру цих знань.

4. Схвально оцінюємо виокремлення першої організаційно-педагогічної умови – «створення творчо-інноваційного освітнього середовища, що забезпечує активне залучення майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійно-творчої діяльності». Водночас її обґрунтування значною мірою зосереджене на детальному аналізі понять «освітнє середовище», «інноваційне освітнє середовище», «креативне освітнє середовище», «творче середовище», «творчо-інноваційне освітнє середовище». Натомість практичні аспекти реалізації цієї умови у процесі дослідження висвітлено недостатньо.

Варто зазначити, що висловлені зауваження та побажання не применшують наукової цінності здійсненого дослідження, матеріали якого засвідчують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість одержаних

результатів, дослідницьку зрілість автора. Дисертація Головатюка Івана Григоровича є самостійним ґрунтовним дослідженням, виконаним на належному професійному рівні.

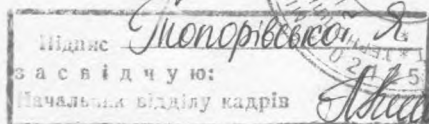
Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційна робота відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), і «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор, Головатюк Іван Григорович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музикознавства та
методики музичного мистецтва
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Ярослава ТОПОРІВСЬКА

М. Гнатюк